

Lausunto

1 (3)

31.10.2023

Dnro 283/08.00.00/2023

Puolangan kunta
kunta@puolanka.fi
Maaherrankatu 7
89200 Puolanka

Viite: Lausuntopyyntöne 4.10.2023

LAUSUNTO VAARINKANKAAN TUULIVOIMAHANKKEEN OSAYLEISKAAVAN OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMASTA

Puolangan kunta pyytää Kainuun liiton lausuntoa Vaarinkankaan tuulivoimahankkeen osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Puolangan kunnanhallitus on tehnyt päätöksen 26.9.2023 § 74 Vaarinkankaan tuulivoimapuiston osayleiskaavan vireilletulosta ja osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) nähtäville asettamisesta. Pohjan Voima Oy:n ja Taaleri Energia Oy:n yhdessä omistama tytäryhtiö Haarasuonkankaan Tuulipuisto Oy suunnittelee enintään 12 tuulivoimalasta koostuvan Vaarinkankaan tuulivoimapuiston rakentamista Puolangan lounaisosiin, Puokion kylän eteläpuolelle. Kaavoituksen tavoitteena on laatia osayleiskaava maankäyttö- ja rakennuslain 77 a §:n mukaisena kaavana siten, että tuulivoimailoiden rakennusluvut voidaan myöntää suoraan osayleiskaavan perusteella. Kaavahankkeesta valmistuneessa osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (OAS) esitetään hankkeen sijainti ja tavoitteet sekä kerrotaan, miten kaavoitukseen voi osallistua ja kuinka kaavan vaikutuksia arvioidaan työn aikana. Kaavoituksen rinnalla on käynnistynyt tuulivoimapuistoa ja sen sähkönsiirtoa koskeva YVA-lain mukainen YVA-menettely.

Suunnittelualue on kooltaan noin 20 km² ja se sijaitsee noin 24 kilometriä Puolangan taajama-alueesta lounaaseen ja noin 22 kilometriä Vaalan taajama-alueesta koilliseen. Vaarinkankaan hankealue sijoittuu Vaalan Haarasuonkankaan tuulivoimapuiston välittömään läheisyyteen alueen itäpuolelle. Hankealueiden on tarkoitus hyödyntää samoja ulkoisen sähkönsiirron ratkaisuja. Kunkin tuulivoimalan yksikköteho on noin 6–14 MW ja kokonaiskorkeus enintään 350 metriä. Tuulivoimapuisto tulee koostumaan tuulivoimaloista perustuksineen sekä niitä yhdistävistä maakaapeleista ja alueelle rakennettavasta sähköasemasta.

Lausunto osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Vaarinkankaan tuulivoimapuiston osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma on selkeä ja havainnollinen kokonaisuus. Suunnitelmassa on kuvattu Kainuun voimassa olevat maakuntakaavat ja vireillä oleva Kainuun tuulivoimamaakuntakaava 2035 pääosin riittävästi. Lisäksi on huomioitu Kainuu-ohjelman maakunnalliset tavoitteet. Kainuun liitto tarkentaa, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan

Osoite:
Kainuun liitto,
Kauppakatu 1
87100 Kajaani

Sähköposti:
etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi
Kirjaamo 040 722 0900
www.kainuunliitto.fi

Laskutus:
Kainuun liitto
003724969924
PL 5016
02066 DOCUSCAN

Y-tunnus:
2496992-4

2035 kaavaehdotus on ollut nähtävillä 20.9.-23.10.2023 ja tavoitteena on maakuntakaavan hyväksymiskäsittely loppuvuonna 2023.

Kainuun liitto toteaa, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 kaavaehdotuksessa on osoitettu tuulivoimaloiden alue tv-35 Vaarinkangas, mikä on pienempi kuin Vaarinkankaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetty suunnittelualue. Suunnittelun edetessä on tarpeen arvioida Vaarinkankaan suunnittelualuetta voimassa olevaan maakuntakaavoitukseen ja sen ohjausvaikutukseen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan on tarpeen täydentää koko maakuntakaava-aluetta koskevat yleiset suunnittelumääräykset (mm. tuulivoimaloiden rakentaminen, liikenneturvallisuus) ja maakuntakaavamerkinnoistä hankealueen lähellä sijaitseva seututie (st) -maakuntakaavamerkintä. Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 kaavaehdotuksessa on tarkennettu tuulivoimaloiden rakentamista koskevaa yleistä suunnittelumääräystä ja annettu uusi yleinen energian siirtoa koskeva suunnittelumääräys.

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Maakuntakaavassa osoitettu tuulivoima-alue ja sen rajausta täsmennetään siten kunta-kaavassa tarkempien selvitysten ja voimalakohtaisten tarkastelujen perusteella. Maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoima-alueiden laajuutta ja sijaintia voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavassa muuttaa edellyttäen, että maakuntakaavan keskeiset ratkaisut ja tavoitteet eivät vaarannu. Tämä edellyttää sitä, että poikkeaminen maakuntakaavasta on perusteltu riittävillä selvityksillä. Tällaisessa tapauksessa kyseessä on hyväksyttävä eroavuus maakuntakaavasta. Lähtökohtana on, että maakuntakaavan tavoite on turvattava samassa kaavassa, jossa maakuntakaavan ratkaisusta poiketaan. Hyväksyttävän eroavuuden edellytyksenä on lisäksi, ettei aluetta ole maakuntakaavassa varattu sellaiseen muuhun tarkoitukseen, joka estää tuulivoimarakentamisen. Hyväksyttävä eroavuus ei voi kuitenkaan tarkoittaa maakuntakaavan keskeisistä periaatteista poikkeamista eikä myöskään maakuntakaavassa erityisesti tutkitusta sijaintipaikasta poikkeamista. Maakuntakaavassa esitetyn ratkaisun kanssa ristiriidassa oleva eli maakuntakaavan vastainen kaavaratkaisu ei ole mahdollinen ilman maakuntakaavan muuttamista. Kaavaratkaisun voidaan katsoa olevan ristiriidassa maakuntakaavan kanssa, mikäli kyseessä ei ole maakuntakaavan täsmentyminen tai hyväksyttävä eroavuus maakuntakaavasta.

Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien rajalla ja sen ympäristössä on suunnitteilla useita tuulivoimahankkeita, joilla voi olla yhteisvaikutuksia tuulivoiman ja sähkönsiirron osalta. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että tuulivoimahanketta suunniteltaessa huomioidaan muut lähialueelle suunnitteilla olevat tuulivoimahankkeet ja niiden yhteisvaikutukset. Yhteisvaikutusten arvioinnissa on erityisesti huomioitava vaikutukset ihmisiin, maisemaan, linnustoon (mm. suuret päiväpetolinnut), eläimistöön (mm. susi, metsäpeura) sekä huomioida eri tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutus radiojärjestelmiin sekä säätutkahavaintojen ennustettavuuteen ja esittää keinoja haitallisten vaikutusten lieventämiseksi yhteistyössä muiden alueen tuulivoimatoimijoiden kanssa. Lisäksi maakuntakaavaa tarkemmassa

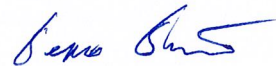
suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon nykyiset toimivat ekologiset yhteydet sekä vahvistaa heikkoja yhteyksiä tarkempien selvitysten ja mm. voimalasijoittelun avulla.

Kainuun liitto korostaa avoimen tiedottamisen ja vuoropuhelun sekä eri kanavien viestimisen tärkeyttä kaikissa tuulivoima-aluesuunnittelu- ja toteuttamisvaiheissa.

Kainuun liitto

Sanna Schroderus
suunnittelujohtaja

Teppo Törmä
maankäyttöasiantuntija

31.10.2023

Dnro 283/08.00.00/2023

Kainuun ELY-keskus
kirjaamo.kainuu@ely-keskus.fi
PL 115
87101 Kajaani

Viite: KAIELY/241/2023

LAUSUNTO VAARINKANKAAN TUULIVOIMAHANKKEEN YVA-OHJELMASTA

Kainuun ELY-keskus on pyytänyt Kainuun liiton lausuntoa Vaarinkankaan tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta. Pohjan Voima Oy:n ja Taaleri Energia Oy:n omistama hankekehitysyritys Haarasuonkankaan Tuulipuisto Ky suunnittelee Vaarinkankaan tuulivoimahanketta Puolangan kunnan lounaisosaan. Hankealue on noin 20 km² ja se sijaitsee noin 24 kilometriä Puolangan taajama-alueesta lounaaseen ja noin 22 kilometriä Vaalan taajama-alueesta koilliseen. Hankealueen vieressä Pohjois-Pohjanmaalla on vireillä Haarasuonkankaan tuulivoimahanke. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tarkastellaan hankkeen toteuttamiseksi seuraavia vaihtoehtoja:

- VE0: Hanketta ei toteuta eli tuulivoimapuistoa ei rakenneta.
- VE1: Rakennetaan enintään 12 voimalaa, joiden kokonaiskorkeus on enintään 350 metriä ja yksikköteho noin 6–14 MW. Sisäinen sähkönsiirto toteutetaan maakaapelein, jotka sijoitetaan huoltotiestön yhteyteen.
- VE2: Rakennetaan enintään 9 voimalaa, joiden kokonaiskorkeus on enintään 350 metriä ja yksikköteho noin 6–14 MW. Sisäinen sähkönsiirto toteutetaan maakaapelein, jotka sijoitetaan huoltotiestön yhteyteen.

Sähkönsiirron osalta tarkastellaan seuraavia vaihtoehtoja:

- SVE0: Hanke liitetään Haarasuonkankaan tuulivoimahankealueelle rakennettavalle sähköasemalle maakaapeleilla.
- SVE1: Rakennetaan sähköasema hankealueelle ja uusi 400 kV -voimajohto, jonka pituus on noin 14 kilometriä. Verkkoliityntäpiste on Fingridin Lumimäen sähköasemalla Nuojuankangas-Seitenoikea 400+110 kV -voimajohdon (suunnittelussa) varressa.
- SVE2: Rakennetaan sähköasema hankealueelle ja uusi 400 kV -voimajohto, jonka pituus on noin 19 kilometriä. Verkkoliityntäpiste on Fingridin Lumimäen sähköasemalla Nuojuankangas-Seitenoikea 400+110 kV -voimajohdon (suunnittelussa) varressa.

Osoite:

Kainuun liitto,
Kauppakatu 1
87100 Kajaani

Sähköposti:

etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi
Kirjaamo 040 722 0900
www.kainuunliitto.fi

Laskutus:

Kainuun liitto
003724969924
PL 5016
02066 DOCUSCAN

Y-tunnus:

2496992-4

Lausunto ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta

Vaarinkankaan ympäristövaikutusten arviointiohjelma (YVA-ohjelma) on selkeä kokonaisuus. YVA-ohjelmassa on kuvattu Kainuun voimassa olevat maakuntakaavat ja vireillä oleva Kainuun tuulivoimamaakuntakaava 2035 pääosin riittävästi. Lisäksi on huomioitu Kainuu-ohjelman maakunnalliset tavoitteet. Kainuun liitto tarkentaa, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 kaavaehdotus on ollut julkisesti nähtävillä 20.9.-23.10.2023 ja tavoitteena on kaavan hyväksymiskäsittely loppuvuonna 2023.

Kainuun liitto toteaa, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 kaavaehdotuksessa on osoitettu tuulivoimaloiden alue tv-35 Vaarinkangas, mikä on pienempi kuin Vaarinkankaan YVA-ohjelmassa esitetty hankealue. Ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa (YVA-selostus) on tarpeen arvioida Vaarinkankaan hankealuetta voimassa olevaan tuulivoimamaakuntakaavaan ja sen ohjausvaikutukseen.

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Maakuntakaavassa osoitettu tuulivoima-alue ja sen rajausta täsmennetään siten kunkin kaavassa tarkempien selvitysten ja voimalakohtaisten tarkastelujen perusteella. Maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoima-alueiden laajuutta ja sijaintia voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavassa muuttaa edellyttäen, että maakuntakaavan keskeiset ratkaisut ja tavoitteet eivät vaarannu. Tämä edellyttää sitä, että poikkeaminen maakuntakaavasta on perusteltu riittäväillä selvityksillä. Tällaisessa tapauksessa kyseessä on hyväksyttävä eroavuus maakuntakaavasta. Lähtökohtana on, että maakuntakaavan tavoite on turvattava samassa kaavassa, jossa maakuntakaavan ratkaisusta poiketaan. Hyväksyttävän eroavuuden edellytyksenä on lisäksi, ettei aluetta ole maakuntakaavassa varattu sellaiseen muuhun tarkoitukseen, joka estää tuulivoimarakentamisen. Hyväksyttävä eroavuus ei voi kuitenkaan tarkoittaa maakuntakaavan keskeisistä periaatteista poikkeamista eikä myöskään maakuntakaavassa erityisesti tutkitusta sijaintipaikasta poikkeamista. Maakuntakaavassa esitetyn ratkaisun kanssa ristiriidassa oleva eli maakuntakaavan vastainen kaavaratkaisu ei ole mahdollinen ilman maakuntakaavan muuttamista. Kaavaratkaisun voidaan katsoa olevan ristiriidassa maakuntakaavan kanssa, mikäli kyseessä ei ole maakuntakaavan täsmentyminen tai hyväksyttävä eroavuus maakuntakaavasta.

YVA-selostukseen on tarpeen täydentää koko maakuntakaava-aluetta koskevat yleiset suunnittelumääräykset (mm. liikenne) ja maakuntakaavamerkinnoista hankealueen ympäristössä sijaitsevan seututie (st) merkintä. Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 kaavaehdotuksessa on annettu mm. yleinen energian siirtoa koskeva määräys. Lisäksi Kainuun liitto pyytää, että maakuntakaavoitusprosessin selventämiseksi ympäristövaikutusten arviointimenettelyn asiakirjoissa käytetään käsitteitä kaavaluonnos ja kaavaehdotus, ei kaavaehdotusluonnos.

Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien rajalla ja sen ympäristössä on suunnitteilla useita tuulivoimahankkeita, joilla voi olla yhteisvaikutuksia tuulivoiman ja sähkönsiirron osalta. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että tuulivoimahanketta suunniteltaessa huomioidaan muut lähialueelle suunnitteilla olevat tuulivoimahankkeet

ja niiden yhteisvaikutukset. Yhteisvaikutusten arvioinnissa on erityisesti huomioitava vaikutukset ihmisiin, maisemaan, linnustoon (mm. suuret päiväpetolinnut), eläimistöön (mm. susi, metsäpeura) sekä huomioida eri tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutus radiojärjestelmiin sekä säätutkahavaintojen ennustettavuuteen ja esittää keinoja haitallisten vaikutusten lieventämiseksi yhteistyössä muiden alueen tuulivoimatoimijoiden kanssa. Lisäksi maakuntakaavaa tarkemmassa suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon nykyiset toimivat ekologiset yhteydet sekä vahvistaa heikkoja yhteyksiä tarkempien selvitysten ja mm. voimalasijoittelun avulla.

Kainuun liitto pitää tärkeänä, että tuulivoimahankkeen toteutuessa sen vaikutuksia seurataan luotettavasti ja pitkäaikaisella seurantamenettelyllä. Tarvittaessa on tärkeää ryhtyä toimenpiteisiin, joilla mahdollisia haitallisia vaikutuksia lievennetään tai poistetaan. Kainuun liitto korostaa avoimen tiedottamisen ja vuoropuhelun sekä eri kanavien viestimisen tärkeyttä kaikissa tuulivoima-aluesuunnittelu- ja toteuttamisvaiheissa.

Kainuun liitto

Sanna Schroderus
suunnittelujohtaja

Sanna Nikola-Määttä
suunnittelija

Eduskunta / Valtionvarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

KAINUUN LIITON LAUSUNTO

Teema: Aluekehitys/momentti 32.30.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin
- EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muiden koheesiopolitiikan ohjelmien alueelliset vaikutukset

Kainuun liitto kiittää lausuntopyynnöstä ja mahdollisuudesta lausua asiassa.

Koheesiopolitiikalla tasataan alueellisia kehityseroja

EU:n alue- ja rakennepolitiikalla tasataan alueiden välisiä kehityseroja. Kainuulle ja muille Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnilla on Suomen EU:hun liittymissopimuksessa kirjattu pohjoisen harvaan asutun alueen status, jossa on tunnistettu harvan asutuksen lisäksi myös alueen pitkät välimatkat ja kylmä ilmasto Itä- ja Pohjois-Suomen rakenteellisina pysyvinä kehityshaittoina. **Itä- ja Pohjois-Suomen harva asutus on tärkein kriteeri koko Suomen saamalle EU-rahoitukselle, ei pelkästään NSPA-erityistuelle. Itä- ja Pohjois-Suomen EU-liittymissopimuksen mukaisen erityisaseman huomiointi tulee priorisoida Suomen 2028+ linjauksissa. Kyseessä on kansallinen etu.**

Pysyvien rakenteellisten haittojen lisäksi Kainuu kärsii myös väestön ikärakenteen ja alhaisen työllisyysasteen aiheuttamista ongelmista. Väestö Kainuussa on vähentynyt jo 40 vuotta. Vuoden 2022 lopulla Kainuussa oli 70521 asukasta. Vuonna 2022 väki väheni 738 hengellä, mikä johtui luonnollisesta väestön vähenemästä (kuolleisuus on lähes kolminkertainen syntyvyyteen nähden) sekä poismuutosta. Lisäksi Kainuun elinvoimaisuutta nakertaa miesenemmyys erityisesti nuorissa ikäluokissa: 20-24 vuotiaista miehiä on 61 % ja naisia 39 %.

Nettosiirtolaisuus on kasvanut ja ollut Kainuussa positiivista (vuonna 2022 se oli 569 henkeä). Suurimmat Kainuuseen tulleiden maahanmuuttajien kansalaisuudet viimeisen kahden vuoden aikana ovat olleet Venäjä (369 hlöä), Ukraina (93 hlöä) ja Libanon (92 hlöä). Lisäksi ukrainalaisia pakolaisia on saapunut lähemmäs 600. Kokonaisuudessaan Kainuu sai muuttovoittoa 19 henkilöä vuonna 2022 maahanmuuton ansiosta.

Maakunnan työllisyysaste on 69,1 % (Q3/2023), mikä on 4,9 prosenttiyksikköä alempi kuin koko maassa keskimäärin. Lisäksi Kainuussa on työkäisiä eläkeläisiä selkeästi enemmän kuin koko maassa (3874 henkilöä ja 12,8 % työvoimasta, koko maassa 7,9 % työvoimasta).

Kainuun yritystoiminta on pienyritysvaivasta (yrityksiä on yhteensä 4377, joista suuria vain muutama) ja puutetta on erityisesti kansainvälistyvistä, kasvuhakuisista ja keskisuurista yrityksistä. Seuraavan kymmenen vuoden aikana Kainuussa omistajanvaihdos on edessä noin 1 500 yrityksellä. Kainuussa tarvitaan myös vahvistusta uusyrityspäätöksiin. Yksi syy kehittämis- ja kasvuhakuisuuden puutteeseen on yrittäjien ikääntyminen. Yritystoiminnasta luopumista tai lopettamista suunnitteleva yritys ei pääsääntöisesti panosta kehittämistoimintaan.

Muuttunut geopoliittinen tilanne lisähaasteena

Kainuuta, kuten muitakin Suomen itärajan maakuntia, haastaa Venäjän hyökkäyssodan seurauksena muuttunut geopoliittinen tilanne, joka on erittäin merkittävästi vaikeuttanut itärajan yli tapahtunutta ihmisten välistä kanssakäymistä teollisuuden vientiä ja raaka-aineiden tuontia sekä matkailua ja energiasektorin toimintaa. Venäläisten matkailun loppuminen on vähentänyt merkittävästi matkailu- ja muiden palvelujen kysyntää, vähentänyt kansainvälisten matkailijoiden määrää ja hankaloitunut osaavan työvoiman saamista Kainuussa.

Kainuu on menettänyt Venäläisten matkailutulon, mikä oli vuoteen 2014 asti arviolta 30-40 Meur/vuosi. Venäläiset olivat Kainuun suurin ulkomaisten matkailijoiden ryhmä. Venäläisten matkailijoiden poistumisen vuoksi kv-matkailijoiden määrä on pudonnut miltei puoleen (32000 yöpymistä vuonna 2022). Venäläisten yöpymisten määrä Kainuussa laski vuodesta 2021 vuoteen 2022 noin 64 %. Vuodesta 2015 yöpymisten määrä on laskenut 96 %. Venäläiset olivat pitkään ylivoimaisesti suurin matkailijaryhmä Kainuussa, vuonna 2022 vasta 10. suurin.

Vuonna 2019 yli 190000 vierailijaa tuli Venäjältä Kainuun Vartiuksen raja-aseman kautta Kainuuseen. Vuonna 2022 määrä putosi 41000 eli pudotusta oli 78 %. Tavaraliikennevirrat Vartiuksen junaradalla vähenivät 84 % vuonna 2022. Vastaavasti Savon radan kuljetusvirta ja merkitys tavaraliikenteessä on kasvanut.

Yritysten raaka-aineiden saanti on vaikeutunut (ainespuun ja metsäenergian tuonti loppunut) ja toiminta- ja tuotantokustannukset nousseet. Lomautusten määrä Kainuussa on kasvanut 19 % syyskuusta 2022 syyskuuhun 2023. Konkurssien määrä on kasvanut 48 % ajanjaksolla tammikuu – syyskuu 2023 verrattuna vastaavaan aikaan 2022.

Kainuun saavutettavuus kärsii edelleen korona-aikana loppuneen pysyvän, markkinaehtoisen Helsinki-Kajaani lentoyhteyden katkeamisesta. Lentoyhteys on toteutettu julkisen palvelun velvoitteen avulla eli kilpailuttamalla EU-tasolla ostopalveluliikenne, joka tarjoaa vain rajallisen kapasiteetin. Kainuun lentoliikenteen volyymistä vuonna 2023 toteutuu alle 50 % verrattuna vuoden 2019 lentoliikenteen määrään. Paluu markkinaehtoiseen reittiliikenteeseen on tavoitteena, mutta sitä vaikeuttavat Ukrainan sotaan liittyvät pakotteet, joiden vuoksi Finnairin kaukoidän liikenne on supistunut.

Ohjelmakaudelle 2021–2027 valmisteltiin kolmea Interreg NEXT-ohjelmaa (rahoitus 112,1 MEUR), joilla olisi kehitetty erityisesti yritys- ja tki-yhteistyötä ja matkailua. Kainuun yhteistyö Karjalan Tasavallan ja Kostamuksen kanssa sekä ystävyyskuntayhteistyö loppuivat. Muuttunut tilanne uhkaa synnyttää pysyviä negatiivisia väestö- ja sosioekonomisia ongelmia. **Itäisen Suomen maakuntien muuttunut geopoliittinen tilanne tulee ottaa huomioon kansallisessa päätöksenteossa ja tulevan EU-ohjelmakauden vaikuttamis- ja valmistelutyössä.**

Potentiaalia vahvassa osaamisessa, teollisuudessa, palveluissa ja kaksoissiirtymässä

Kainuussa on huippuosaamista ja runsaasti kehittämispotentiaalia. Kainuun älykkään erikoistumisen strategian 2021 – 2027 osaamiskärjet ovat mittaustekniikka, pelillistäminen ja edistyskelliset simulointitekniikat, data-analytiikka ja suurteholaskenta sekä kiertotalous kaivosteollisuudessa ja biotaloudessa. Läpileikkaavat teemat ovat digitaalinen ja vihreä siirtymä (kaksoissiirtymä) sekä EU:n green deal politiikan tavoitteet, joita pyritään vauhdittamaan kaikilla älykkään erikoistumisen toimenpiteillä. Kainuun maakuntaohjelmassa nimetyt kärkielinkeinot ovat biotalous, matkailu, teknologiateollisuus sekä kaivannaisala ja kemianteollisuus.

Digitaalisessa siirtymässä Kainuu on aallonharjalla. Kainuuseen rakentuvan dataekosysteemin lippulaiva on Kajaanin Renforsin Rantaan sijoitettu CSC:n LUMI supertietokone, joka on osa kymmenen Euroopan maan ja Euroopan unionin EuroHPC -yhteisyrityksen supertietokoneinvestointia. LUMI saatiin käyttöön vuonna 2022 ja sen vuoden lopulla LUMI yhdistettiin ohjaamaan Suomen ensimmäistä, VTT:n Espoon Otaniemeen sijoitettua, Helmi -kvanttitietokonetta. LUMI:n vaatimat tekniset tilat ja sen tuottaman hukkalämmön talteenoton tekniset tilat rakennettiin Kainuun liiton kuuden miljoonan euron EU-hankkeena (EAKR 70 %) 2019–2021. LUMI on Euroopan nopein ja maailman kolmanneksi nopein supertietokone ja yksi vihreimmistä datakeskuksista. LUMI on edistyskellisimpiä alustoja tekoälylle. LUMI-supertietokoneen kapasiteetista 20 % on varattu yritysten käyttöön ja tämän yrityskäytön aktivoiminen on Kainuun maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen painopiste.

Vuosangan harjoittelun alueen kehittämiseksi on käynnistetty Puolustusteollisuuden TKI- ja osaamistarpeet – uusia mahdollisuuksia Kainuussa – Vuosanka AKKE-rahoitteinen hanke, joka tähtää puolustusteollisuuden hyödyntämiseen aluekehityksessä ja tavoittelee mm. puolustusteollisuusklusteria Kainuun alueelle. Puolustusteollisuuden kehittäminen alueella vahvistaa Kainuun mahdollisuuksia Itäisen Suomen kehittämissuunnitelmassa (TEM 2023:9 ”Itäinen Suomi – uusi suunta, Visio ja teot”) mainitun kokonaisturvallisuuden osaamiskeskuksen kehittämiseen.

Tuulivoimarakentaminen on Kainuussa mittavaa: tavoitteena on noin 410 uutta teollisen kokoluokan tuulivoimalaa vuoteen 2035 mennessä. Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan osoittamista tuulivoimaloiden alueista on toteutunut kaksi (yht. 39 voimalaa) vuoteen 2023 mennessä. Niiden investointi on noin 370 milj euron ja elinkaaren ajan käyttökustannukset muodostavat yhteensä noin 230 milj euron edestä uutta kysyntää. Tuulivoimaloiden toiminta synnyttää suoraan uutta työvoiman kysyntää noin 553 henkilötyövuotta ja kerrannaisvaikutuksina yhteensä noin 1 285 henkilötyövuotta. Verotuloja kertyy Kainuun

alueella yhteensä noin 550 milj euroa, joista osa kohdentuu Kainuun kunnille ja osa valtiolle. Kainuun kuntien kiinteistöverojen osuus summasta on noin 51 milj euroa.

Samanaikaisesti kehitetään vihreän siirtymän osaamiskeskusta Ylä-Kainuuseen sekä vahvistetaan kainuulaisten yritysten valmiuksia saada toimeksiantoja tuulivoiman rakentamiseen ja ylläpitoon. Kainuun tuoreen investointistrategian toteutuksella tavoitellaan Kainuuseen vihreää energiaa hyödyntäviä teollisia investointeja. Kainuussa on toteutumassa tai suunnitteilla vuoteen 2030 mennessä yhteensä 3,5 miljardin euron investoinnit, joista puhtaaseen siirtymään kohdistuu 2,2 miljardia.

Biotalouteen kärki-investointihanke on Kaicell Fibers Oy:n (KCF) vajaan miljardin biotuotetehdasinvestointi Paltamoon (sellutehdas, jonka raaka-aineena ovat paikallinen havu- ja koivukuitu ja saharake). Tuotannon sivuvirtojen jalostamisen ympärille luodaan paikallista tutkimus- ja kehitystyötä.

Mineraalien kestävä louhinta ja jalostaminen on keskeinen osa vihreää siirtymää. Kainuun kaivannaisalan ja kemianteollisuuden suurin toimija on Terrafame Oy Sotkamossa. Metallimalmien louhinnasta 51 prosenttia koko Suomen määristä louhitaan Terrafamen kaivoksella. Kesällä 2021 käynnistyneen 240 miljoonan euron akkukemikaalitehtaan investoinnin myötä yhtiö laajensi kemianteollisuuteen. Samalla yhtiö siirtyi metallien jalostusketjussa eteenpäin erikoiskemikaalien tuottajaksi. Terrafame on Kainuun kolmanneksi suurin ja yksityisen sektorin merkittävin työllistäjä. Yli 17 prosenttia kaivostoiminnan työpaikoista on Kainuussa. Alihankkijoihin ja kerrannaisvaikutuksineen alan työllistävä vaikutus Kainuussa on yli 2000 htv. Kainuun kokonaistuotoksesta mineraaliklusterin osuus on noin 21 %. Kainuun muita merkittäviä kaivannaisalan toimijoita ovat Elementis Mineralis, Sotkamo Silver Oy, Nordic Talk Oy:n ja Otanmäki Mine Oy.

Kainuu on vetovoimainen ympärivuotinen matkailukohde, jossa on liikuntaan, luontoon sekä kulttuuriin ja historiaan perustuvia monipuolisia matkailukohteita ja palveluja. Kainuu on vahva kotimaan matkailussa, mutta kv-matkailu on vähäistä (noin 6%) ja on vähentynyt koronan ja Venäjä-yhteistyön loppumisen seurauksena. Kainuussa yöpyy vuosittain noin 1,3 miljoonaa matkailijaa ja mökkiläisiä on alueella lähes 13 000, joista yli 71 % tulee Kainuun ulkopuolelta. Kainuussa laaditaan uutta matkailustrategiaa, jonka yhtenä kärkenä on kansainvälisen matkailun lisääminen yhteistyössä alueen toimijoiden ja Visit-Finlandin kanssa Artic Lakeland Kainuu -brändin alaisuudessa alue- ja rakennepolitiikan rahoitusta hyödyntäen. Kv-matkailun volyymin kasvattaminen on keskeinen tekijä myös Kainuun saavutettavuuden, erityisesti lentoliikenteen kehittämisessä.

Maakuntien omia vahvuuksia on tuettava alue- ja rakennepolitiikalla.

EU-rahoitus luo kehitysdynamiikkaa ja on kaventanut kehityseroja

Rakenteellisten ongelmien vuoksi EU:sta on osoitettu alueelle merkittävä määrä koheesiopolitiikan rahoitusta. EU-rahoitus kohdennetaan alueille myös maaseuturahaston kautta. Lisäksi maakunnan toimijat ovat olleet aktiivisia kilpailujen, eli ei suoraan alueille osoitettavien, EU-rahoituslähteiden käytössä.

Osa Uudistuva ja Osaava Suomi 2014–2020 -ohjelman hankkeista jatkuu vielä tämän vuoden loppuun asti ja lopulliset tulokset selviävät myöhemmin. Tämänhetkisen tiedon mukaan Kainuussa oli ko. ohjelmakaudella ollut noin 344 EAKR-hanketta, joihin kohdennettiin noin 66,5 M€ EAKR rahoitusta, ja 130 ESR-hanketta, joihin oli myönnetty 30,35 M€.

Suurin osa EAKR-varoista on osoitettu pk-yritysten tukemiseen (n. 38,8 Meur). Vahvojen koulutus- ja tutkimuslaitosten ansiosta merkittävällä osalla varoista on tuettu elinkeinoelämälähtöistä TKI-toimintaa (n. 23,4 Meur). Kuntiin tukia on ohjattu kunnallisen kehittämissyhtiön, Kajaanin ammattikorkeakoulun, Kajaanin yliopistokeskuksen mutta myös kuntien omien hankkeiden kautta. ESR-varoja on suunnattu mm. osaamisen kehittämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn.

Kainuun ohjelmakauden 2014 – 2020 EAKR yritysrahoituksen tuloksena Kainuuseen on syntynyt arviolta 883 uutta työpaikkaa, 14 uutta yritystä, 237 Meur uutta liikevaihtoa sekä 123 Meur viennin kasvu sekä 59 uutta patenttia. Kainuun liiton rahoittamien TKI hankkeiden kautta syntyi noin 51 uutta TKI työpaikkaa sekä 392 uutta työpaikkaa yrityksissä ja 98 yritystä käynnisti TKI yhteistyön yliopiston tai AMK:n kanssa.

Käynnissä olevalla ohjelmakaudella on mukaan tullut myös Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF. Sillä kompensoidaan turpeenenergiapoltoista luopumisen aiheuttamia sosio-ekonomisia haittoja ja rahoitus allokoidaan alueellisen oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden mukaisesti.

EU:n koheesiopolitiikan varoilla on vahvistettu merkittävästi Kainuun maakunnan kehitysdynamiikkaa, osaamista ja taloudellista kasvua sekä alueellista oikeudenmukaisuutta. Niiden avulla on pystytty kaventamaan Kainuun eroa muihin alueisiin. Esimerkiksi vuosina 2015-2020 (ei 2022) Kainuun bkt / hlö kasvoi 29 % (koko maassa 12 %). Kainuun bkt/hlö on 34923,4 €, koko maassa 43049,3 €. BKT:n määrä on Kainuussa edelleen viiden alhaisimman maakunnan joukossa. Eli kaula koko maan keskiarvoon on edelleen erittäin merkittävä ja koheesiopolitiikkaa tarvitaan kipeästi jatkossakin.

Koheesiorahoituksen suhteellinen merkitys on Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnissa huomattavasti suurempi kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa aluetalouksien koon takia. Suomen kansallinen kehittämisrahoitus, kuten Business Finlandin ja Suomen Akatemian rahoitus, painottuu suurimmaksi osaksi etelän ja lännen suuriin keskuksiin.

Jos hallituksen esityksen mukaisesti maakuntien omaehtoiseen kehittämiseen tarkoitettu kansallinen AKKE-instrumentti leikataan kokonaan, EU-koheesiorahoituksen merkitys maakunnissa kasvaa suhteessa entisestään.

Rakenteellisista haitoista kärsivien alueiden myönteisille kehitysmahdollisuuksille on tärkeä luoda jatkossakin mahdollisimman hyvät edellytykset.

Interreg-rahoitus tukee alueiden kansainvälistymistä

Kainuu on ollut aktiivisesti mukana Interreg-ohjelmissa. Interreg Europe -ohjelmasta Kainuuseen on päättäneellä ohjelmakaudella ohjautunut kuuden hankkeen kautta yhteensä noin 1,75 milj. €. Hankkeet ovat tukeneet maakunnan kärkialojen kehitystä, vastanneet pysyvien haasteiden tuomiin ongelmiin (esim. saavutettavuus, palvelujärjestelmä), tukeneet toimijoiden kansainvälistymistä, saaneet aikaan merkittäviä verkostoja ja luoneet eurooppalaista lisäarvoa. **Hanketoimijoille ohjelmiin sisältyvällä kansallisella vastinrahoituksella on ollut suurin merkitys ja tätä rahoitusta tarvitaan myös jatkossa.**

Pohjoisen periferin ja arktisen ohjelma (NPA) -hankkeiden Kainuuseen suuntautunut kokonaisbudjetti puolestaan oli noin 1 400 000 € kaikkiaan 11 eri hankkeessa

Kainuulle aiemmin tärkeän rajan ylittävän yhteistyöohjelma Karelia CBC:n kautta maakuntaan on ohjautui edellisellä ohjelmakaudella yhteensä noin 4 720 000 € (14 hanketta). Venäjän hyökkäyssodan seurauksena pitkään jatkunut rajan ylittävä yhteistyö Venäjän kanssa (CBC) on loppunut ja nyt Kainuu on liittymässä Interreg Auroran ohjelma-alueeksi. Maakuntien aloitteellisuuden ansiosta edellinen hallitus päätti ohjata CBC-ohjelmiin varatut kansalliset rahat kansallisen momentin kautta niille alueille, joille ne oli tarkoitettu. Nyt valtion budjetti sisältää vain 16 miljoonaa euroa varatusta 48 miljoonasta eurosta eli 32 miljoonaa on mennyt säästöihin. **CBC-ohjelmiin varattu kansallinen rahoitus (ns. CBC-AKKE) tulee suunnata täysimääräisenä niille raja-alue maakunnille, joille se oli tarkoitettu.**

Kainuun liitto

Jouni Ponnikas
va. maakuntajohtaja
jouni.ponnikas@kainuunliitto.fi
puh. 040-5740804